

Сергій ПОПКО
кандидат історичних наук
головний інспектор
Міністерства оборони України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3050-2517>
e-mail: spopko@ukr.net

УЧАСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЯХ З ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ (1992–2018)

Ретроспективно розглянуто миротворчу діяльність військовослужбовців Збройних сил України впродовж періоду незалежності України. Наголошено, що миротворчу діяльність українських військових санкціонувала Постанова Верховної Ради України «Про участь батальйонів Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії» (1992). Акцентовано увагу на особливостях миротворчої діяльності українських військових у країнах колишньої Югославії (Боснія і Герцеговина, Східна Славонія, Македонія, Сербія, Чорногорія, Хорватія), на Африканському континенті (Ангола, Сьєрра-Леоне, Судан, Ліберія, Кот-д'Івуар), країнах Близького і Середнього Сходу (Ліван, Таджикистан, Кувейт, Ірак) та ін. Зазначено, що військовослужбовці Збройних сил України (ЗСУ) під час миротворчих операцій здебільшого проводять патрулювання в зонах відповідальності, займаються перевезенням персоналу Організації Об'єднаних Націй (ООН), здійснюють супровід гуманітарних вантажів, контроль за припиненням вогню, а також відведення і виведення військ. Констатовано, що міжнародні миротворчі операції різняться тривалістю (від декількох місяців до декількох років), обсягом фінансування і кількістю залученого персоналу. Зауважено, що зазвичай результати виконання завдань українськими миротворцями отримували високу оцінку від керівництва міжнародних безпекових організацій, а участь військовослужбовців ЗСУ в програмах Організації Північноатлантичного договору (НАТО, North Atlantic Treaty Organization) «Партнерство заради миру», міжнародній миротворчій діяльності під егідою ООН, Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ, Organization for Security and Cooperation in Europe) наближає нашу державу до членства в НАТО, сприяє зміцненню її міжнародного авторитету.

Ключові слова: збройні сили, НАТО, миротворчі операції, ООН, український контингент.

Участь Збройних сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки відіграє важливе значення для нашої держави, оскільки розглядається як засіб зміцнення національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного

середовища і водночас як внесок України у зміцнення системи глобальної безпеки у світі¹. Продовження активної участі держави в міжнародній миротворчій діяльності позитивно впливає на зміцнення авторитету та поліпшення іміджу України на світовій арені як надійного, передбачуваного партнера і контрибутора міжнародної безпеки та стабільності, сприяє подальшому розвитку співробітництва з євроатлантичними та регіональними структурами безпеки².

Проблему участі України в миротворчих операціях НАТО розглядали як в спеціальних вузькотематичних наукових працях, так і дослідженнях, присвячених відносинам України з НАТО. Зокрема, заслуговують на увагу роботи, підготовлені Катриною Білою³, Олегом Бодруком⁴, Володимиром Ліпканом⁵, Аллою Лазаревою⁶, Олександром Крамаревським⁷, Олександром Маначинським і Володимиром Богдановичем⁸, Юрієм Недзельським⁹, Сергієм Пирожковим і Віктором Чумаком¹⁰, Віталієм Радецьким¹¹, Сегієм Речичем¹², Ігорем Храбаном¹³, Володимиром Шкідченком¹⁴ та іншими ученими, громадсько-політичними діячами і військовими.

Основна мета статті – охарактеризувати особливості співпраці України з НАТО у другій половині 1990-х – на початку 2000-х років у контексті суспільно-політичних процесів.

Участь України в операціях з підтримання миру і безпеки розпочалась із затвердженням Верховною Радою України Постанови від 3 липня 1992 р. № 2538-ХІІ «Про участь батальйонів Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації

¹ За роки незалежності українські воїни провели 27 миротворчих операцій. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/07/za-roky-nezalezhnosti-ukrayinski-voyin/>

² Там само.

³ Біла К. Особливе партнерство Україна – НАТО як проблема національної та європейської безпеки: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Київ, 2002. 202 с.

⁴ Національна безпека України: історія і сучасність: монографія / О. С. Бодрук та ін. Київ, 1993. 120 с.

⁵ Ліпкан В. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. Київ: Текст, 2003. 600 с.

⁶ Лазарева А. Чи готова Україна до сусідства з НАТО? *Віче* (Київ). 1996. Вип. 4. С. 54–64.

⁷ Крамаревський А. Расширение НАТО и безопасность Украины. *Підтекст* (Київ). 1998. Вип. 29. С. 29–34.

⁸ Маначинський О., Богданович В. Нові кордони НАТО – лінія нового протистояння. *Політика і час* (Київ). 1998. Вип. 6. С. 53–59.

⁹ Недзельський Ю. Роль НАТО в підтримці національних інтересів та територіальної цілісності України. *Труди Університету: зб. наук. праць*. Київ, 2015. Вип. 5 (132). С. 18–23.

¹⁰ Пирожков С., Чумак В. Україна і НАТО. *Політика і час*. 1995. Вип. 6. С. 13–17.

¹¹ Радецький В. Вступ до Альянсу як вирішення складової національної безпеки України. *Військо України* (Київ). 2006. № 1. С. 10–12.

¹² Речич С. Воєнно-політичне співробітництво Збройних Сил України з НАТО (1991–2009 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22. Київ, 2012. 18 с.

¹³ Храбан І. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур: монографія. Київ: Варта, 2005. 544 с.

¹⁴ Шкідченко В. Еволюція поглядів України на НАТО. *Наука і оборона* (Київ). 2002. Вип. 4. С. 3–8.

Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії»¹⁵. За час участі Збройних сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, починаючи з 1992 р., більше 45 тисяч військовослужбовців Збройних сил України було задіяно у понад 27 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки в різних країнах світу. Українські миротворці виконували бойові завдання в країнах колишньої Югославії (Боснія і Герцеговина, Східна Славонія, Македонія, Сербія і Чорногорія, Хорватія), на Африканському континенті (Ангола, Сьєрра-Леоне, Судан, Ліберія та Кот-д'Івуар), країнах Близького і Середнього Сходу (Ліван, Таджикистан, Кувейт, Ірак) та інших регіонах світу¹⁶.

Важливою складовою військового співробітництва стала участь нашої держави в миротворчих операціях під проводом НАТО, зокрема в операції КФОР у Косово, а раніше в операції СФОР у Боснії і Герцеговині¹⁷. Проте зазначимо, що в 1990-х роках природа миротворчих операцій суттєво змінилася. Загострилися невійськові виклики і загрози міжнародній безпеці (тероризм, кіберзлочинність, піратство, розповсюдження зброї масового ураження тощо), це вимагає залучення до миротворчих операцій не лише підрозділів збройних сил, а й інших структур сектора безпеки, зокрема МВС, МНС, СБУ. Саме тому зазначені державні структури мусять мати законодавчо закріплені функції на таку діяльність, що надасть їм підстави завчасно визначати сили та засоби для дій за межами території України та готувати їх¹⁸.

Відповідно до постанови Верховної Ради України від 03.07.1992 № 2538-ХІІ, постанови Верховної Ради України від 19.11.1993 № 3626-ХІІ, постанови Кабінету Міністрів України від 11.08.1992 № 461, українські військові брали участь у миротворчій місії «Сили ООН по охороні (СООНО-UNPROFOR)» (липень 1992 р. – грудень 1995 р.). Основні завдання миротворців: забезпечення проведення конвоїв з вантажем гуманітарної допомоги місцевому населенню; сприяння припиненню бойових дій та нормалізація ситуації; патрулювання в зонах відповідальності¹⁹.

У миротворчій місії взяли участь: 240-й окремий спеціальний батальйон – 550 осіб; 60-й окремий спеціальний батальйон – 550 осіб; 40-ва оперативна група штабних офіцерів – 63 особи; підрозділ військової поліції – 20 осіб; група військових спостерігачів (з 01.06.1995 р.) – 10 осіб; 15-й окремий вертолітний загін – 110 осіб²⁰.

Значний внесок зробили українські миротворці у програму НАТО «Сили Виконання Угоди (IFOR), Сили Стабілізації (SFOR) у Боснії і Герцеговині (грудень 1995 р. – грудень 1999 р.), у ній взяли участь: 240-й окремий спеціальний батальйон –

¹⁵ Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії: Постанова Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-12#Text>

¹⁶ За роки незалежності українські воїни провели 27 миротворчих операцій. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/07/za-roky-nezalezhnosti-ukrayinski-voyin/>

¹⁷ Розвиток і нинішній стан відносин Україна-НАТО. URL: <https://sed-rada.gov.ua/ukrayina-nato/informaciyni-materiali-shchodo-zovnishnoyi-politiki-ukrayini-u-yiyi-vidnosin-z-nato>

¹⁸ Форпост України в НАТО. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/news/1053-forpost-ukraini-v-nato>

¹⁹ 240-й окремий спеціальний батальйон UNPROFOR. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2018/05/240-osb-unprofor.html>

²⁰ Історія миротворчої діяльності Збройних Сил України. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/istoriya-mirotvorchoi-diyalnosti-zbrojni-sil-ukraini.html>

400 осіб. Крім виконання завдань з підтримання миру і безпеки, особовий склад відбудовував лікарні та школи, ремонтував дороги, лінії електромереж, трамвайні колії та надавав медичну допомогу місцевому населенню²¹.

Місія ООН у Східній Славонії (ПАООНСС) (квітень 1996 р. – січень 1998 р.) також відбувалася за участю українських миротворців (постанова Верховної Ради України від 25.03.1996 № 102/96-ВР)²². Збройні сили України представляли: 17-та окрема вертолітна ескадрилья – 150 осіб; 70-та окрема танкова рота – 160 осіб; 64-та окрема спеціальна механізована рота – 105 осіб; 8-ма окрема вертолітна ескадрилья – 96 осіб. Основні завдання, які покладали на українських військових: спостереження за виконанням домовленостей про передачу влади під контроль перехідної адміністрації ООН; патрулювання в зонах відповідальності; перевезення персоналу ООН та супровід гуманітарних вантажів²³.

Збройні сили України взяли участь у місії ООН в Анголі (1996–1997). Ця місія дещо схожа на місії з контролю за кордонами і демілітаризацією територій, але, на відміну від них, місія з контролю за виводом військ має вужчий мандат. Усі ці операції об'єднують контроль за припиненням вогню, відводом і виводом військ. За терміном вони майже не відрізняються від попередніх – здебільшого тривають від декількох місяців до 2–3 років. Усі вони є різними за обсягом фінансування і кількістю залученого персоналу (з бюджетом від 1 840 450 дол. у Ємені до 42 931 700 дол. у Сомалі). Цілком зрозуміло, що після завершення цього виду місії її мандат розширюється із запровадженням місії добрих послуг і спостереження (Ангола II, Ангола III)²⁴. У місії взяла участь 901-ша опмр – 200 осіб: штабні офіцери – 8 осіб; військові спостерігачі – 5 осіб; військові поліцейські – 3 особи. Основне завдання – відновлення інженерної інфраструктури в зонах відповідальності (відновлення шляхів, наведення мостів та понтонно-мостових переправ).

Загалом у 1990-х роках українські військові найчастіше у складі миротворчих операцій виконували такі завдання: гелікоптерне забезпечення; патрулювання зони відповідальності, збір та аналіз інформації; моніторинг процесу роззброєння, демобілізації та реінтеграції усіх озброєних угруповань; розвідка, розмінування та знешкодження вибухонебезпечних предметів; сприяння у наданні гуманітарної допомоги; супроводження гуманітарних вантажів; ведення інженерної розвідки шляхів руху, об'єктів та місцевості; моніторинг процесу роззброєння, демобілізації, реінтеграції; морське патрулювання²⁵.

На зламі XX–XXI ст. миротворча діяльність Збройних сил України продовжилася, про що, зокрема, свідчить місія в Косово (Міжнародні сили з підтримки миру в Косово – КФОР, вересень 1999 р. – липень 2000 р.), в якій брала участь 37-ма окрема спеціальна рота – 108 осіб. Основні завдання: патрулювання зони відповідальності; чергування на блокпостах; супроводження конвоїв та сербського населення через

²¹ Історія миротворчої діяльності Збройних Сил України.

²² Досвід миротворчих місій ООН. URL: <https://www.expertreform.com.ua/2018/02/21/dosvid-myrotvorchyh-misij-oon-realist-dlya-ukrayiny/>

²³ Історія миротворчої діяльності Збройних Сил України.

²⁴ Досвід миротворчих місій ООН.

²⁵ Боднар А., Сюткін С. Географічні аспекти миротворчої діяльності України. URL: http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/5934/1/Bondar_Siutkin_Geographichni.pdf

«албанську» територію; перевезення національного персоналу та високоповажних осіб; перевезення вантажів; евакуація поранених; супроводження переміщення військ²⁶. Важливою для нашої держави стала також Місія ООН превентивного розгортання в Македонії (МООНПРМ/UNPREDEP) (червень 1995 р. – березень 1999 р.). Основні завдання: контроль прикордонних районів країни; інформування керівництва місії про будь-які події, здатні підірвати стабільність у регіоні²⁷.

Окремо розглянемо участь українських військовослужбовців у складі Українсько-польського батальйону (УкрПолбату) та Литовсько-польсько-української бригади (ЛитПолУкрбригу)²⁸. Відповідно до Угоди 1997 р. було створено спільний військовий миротворчий батальйон, здатний брати участь у міжнародних миротворчих операціях під егідою ООН або ж в операціях багатонаціональних сил, створюваних за згодою Ради Безпеки ООН²⁹. У 2000–2010 рр. батальйон перебував у Косово в складі місії НАТО (KFOR). Литовсько-польсько-українську бригаду створили 2014 р. на підставі угоди між Кабінетом Міністрів України та урядами Литви і Польщі. Метою створення було покращення співробітництва між трьома країнами та забезпечення національного внеску до багатонаціональних військових формувань високого рівня готовності (Резервні угоди ООН, Бойові тактичні групи ЄС, Сили реагування НАТО)³⁰.

У 2001–2005 рр. Збройні сили України брали участь в Місії ООН у Таджикистані (грудень 1994 р. – травень 2000 р.), Афганістані (квітень 2000 р. – травень 2001 р.) на півострові Превлака, Хорватія (січень 1996 р. – грудень 2002 р.), у Державі Кувейт (квітень-серпень 2003 р.), Сьєрра-Леоне (березень 2001 р. – грудень 2004 р.), Грузії (1999 р. – грудень 2005 р.), Іраку (серпень 2003 р. – грудень 2005 р.). У 2007 р. Українська держава брала участь в операціях під проводом НАТО: KFOR (Косово), Міжнародні сили сприяння безпеці в Афганістані (ISAF); операція «Активні зусилля» в Середземному морі; Багатонаціональні сили і Тренувальна місія в Іраку³¹.

Протягом 2008 р. представники Збройних сил України брали участь у 10 міжнародних миротворчих операціях та місіях. Кількість миротворчого персоналу України у складі Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан (ISAF) збільшили до 10 осіб. Водночас у зв'язку із завершенням дії мандату ООН на виконання завдань Коаліційними силами в Іраку український контингент у складі 29 офіцерів і прапорщиків завершив участь у миротворчій місії та повернувся до України³².

Україна – єдина держава-партнер НАТО, яка у 2009 р. брала участь у чотирьох з п'яти операцій під проводом Альянсу. З огляду на обмежені ресурси важливим

²⁶ Історія миротворчої діяльності Збройних Сил України.

²⁷ Там само.

²⁸ Боднар А., Сютків С. Географічні аспекти миротворчої діяльності України.

²⁹ Закон України «Про участь України у миротворчих операціях» від 23 квітня 1999 року. Урядовий кур'єр. 1999. № 15.

³⁰ Хартія про особливе партнерство між Україною і Північноатлантичним Альянсом. Голос України (Київ). 1997. 11 липня № 127 (1627). С. 5–8.

³¹ Миротворча діяльність. Біла книга 2007. Збройні сили України / гол. роб. групи: І. Руснак. Київ, 2008. С. 84.

³² Миротворча діяльність. Біла книга 2008. Збройні сили України. Київ, 2009. С. 72.

досягненням 2009 р. є збереження формату участі ЗСУ в операціях НАТО³³. Рада національної безпеки і оборони України прийняла рішення щодо збільшення чисельності українського миротворчого персоналу в операції Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан. Україна продовжує надавати миротворчий контингент і персонал до складу Миротворчих сил з підтримання миру в Косово (KFOR), а також до тренувальної місії НАТО в Іраку (NTM-I). Протягом жовтня-листопада 2009 р. корвет «Тернопіль» успішно виконував поставлені завдання в межах анти-терористичної операції НАТО на Середземному морі «Активні зусилля»³⁴.

У 2010 р. збережено формат участі ЗСУ в міжнародних миротворчих операціях та забезпечено практичну реалізацію Стратегії міжнародної миротворчої діяльності України. Протягом року 858 військовослужбовців виконували миротворчі завдання у складі миротворчих контингентів та 133 – як миротворчий персонал. Загалом військовослужбовці наших збройних сил брали участь в 11 міжнародних миротворчих операціях на території восьми країн світу³⁵.

«Участь України у миротворчих операціях, у тому числі в операціях НАТО в Косовому, в Афганістані та Середземному морі, відповідає національним інтересам України та сприяє підтриманню міжнародного миру і безпеки, підвищує рівень бойової підготовки особового складу, дозволяє отримати бойовий досвід та досягти сумісності підрозділів Збройних Сил з підрозділами держав-учасниць міжнародних миротворчих операцій», – зазначали в Міністерстві оборони України³⁶.

Отже, з 2010 р. представники ЗСУ брали участь у чотирьох бойових тактичних групах (БТГ) ЄС. Додамо, що в 2018 р. було змінено Концепцію БТГ ЄС як головного інструменту реагування на раптові кризи³⁷.

Збройні сили України в 2011 р. забезпечили виконання міжнародних зобов'язань щодо участі в операціях з урегулювання криз і, як у минулому році, взяли участь у чотирьох міжнародних операціях під проводом НАТО, зокрема: Багатонаціональних силах у Косово (KFOR); Тренувальній місії НАТО в Іраку, яка на підставі рішення Північноатлантичної ради у грудні 2011 р. завершила свою діяльність; антитерористичній операції в Середземному морі «Активні зусилля»; Міжнародних силах сприяння безпеці в Афганістані³⁸.

Водночас тривала підготовка підрозділів військово-морських сил до участі в антипіратській операції «Океанський щит». Досягнуто згоди в тому, що залучення активів ЗСУ до операцій EU NAVFOR ATALANTA та «Океанський щит» здійснюватиметься поперемінно, з річним інтервалом, починаючи з 2012 р.³⁹ Продовжено практику залучення підрозділів ЗСУ до Сил реагування НАТО. У другому півріччі

³³ Галузевий державний архів Міністерства оборони України (далі – ГДА МО України). Ф. 3697. Оп. 19071. Спр. 3. Арк. 43.

³⁴ Миротворча діяльність. Біла книга 2009. Збройні сили України. Київ, 2010. С. 56.

³⁵ Миротворча діяльність. Біла книга 2010. Збройні сили України. Київ, 2011. С. 60.

³⁶ Там само. С. 64.

³⁷ Військова євроінтеграція: як Україна виконує свої безпекові зобов'язання за угодою з ЄС. URL: <https://cacds.org.ua/?p=6277>

³⁸ Партнерство з НАТО. Біла книга 2011. Збройні сили України. Київ, 2012. С. 60.

³⁹ ГДА МО України. Ф. 3697. Оп. 19071. Спр. 4. Арк. 43.

2011 р. на оперативному чергуванні у складі 17-ї ротації Сил реагування НАТО перебував військово-транспортний літак Іл-76МД з екіпажем, групою наземного обслуговування та командним елементом⁴⁰.

Україна у 2012 р. відзначила 20-річчя своєї миротворчої діяльності і залишалася активним учасником міжнародного миротворчого процесу під егідою ООН, НАТО, ЄС та в межах регіонального співробітництва. Протягом року близько 1 200 військовослужбовців ЗСУ взяли участь у 10 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки в Республіці Ліберія, Демократичній Республіці Конго, Косово (Республіка Сербія), Придністровському регіоні Республіки Молдова, Ісламській Республіці Афганістан, Республіці Південний Судан та в районі Аб'єй. Організовано і проведено понад 40 планових ротацій національного контингенту (персоналу) та забезпечено їхню діяльність у районах виконання завдань⁴¹.

Зроблено додатковий внесок у підтримання миру і стабільності у світі в 2013 р.: до Місії ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго спрямовано 4 вертольоти Мі-8 та збільшено до 250 військовослужбовців штатну чисельність національного контингенту; до Кот-д'Івуару спрямовано авіаційний підрозділ (38 військовослужбовців і 3 вертольоти Мі-24 зі складу 56-го овз Місії ООН у Ліберії); загальну кількість національного персоналу в Ісламській Республіці Афганістан збільшено до 30 осіб⁴².

У 2013 р. підписана Технічна угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Словацької Республіки, яка дала змогу спрямувати двох офіцерів Збройних сил України на посади військових спостерігачів-офіцерів зв'язку до складу словацького контингенту Сил ООН з підтримання миру на Кіпрі. Крім того, у зв'язку з переформатуванням Місії ООН у Судані проведено комплекс заходів щодо переведення національного персоналу на посади офіцерів взаємодії та спостереження у складі Місії ООН у Південному Судані та Тимчасових сил ООН із забезпечення безпеки в Аб'єй⁴³.

У жовтні того ж року парламент України схвалив скерування національного контингенту для участі України в операції НАТО з протидії піратству на морі «Океанський щит» та в операції Європейського Союзу «Атланта». Український контингент, що складався з екіпажу фрегата «Гетьман Сагайдачний», оглядової команди і вертолітного загону, провів чотири патрулювання в районі Аденської затоки. Під час операції корабель 30 діб провів у морі безпосередньо на патрулюванні в районах, де існував ризик піратських нападів⁴⁴.

В умовах російсько-української війни у 2014 р. було організовано та практично проведено більше 50 планових ротацій національного контингенту і персоналу та забезпечено їхню діяльність в районах виконання завдань. Протягом року було оптимізовано формат участі Збройних сил України в міжнародних операціях та їхнє представництво було зменшено на 193 особи. Заразом було додатково скеровано

⁴⁰ ГДА МО України. Ф. 3697. Оп. 19071. Спр. 4. Арк. 43.

⁴¹ Миротворча діяльність. Біла книга 2012. Збройні сили України. Київ, 2013. С. 50.

⁴² Миротворча діяльність. Біла книга 2013. Збройні сили України. Київ, 2014. С. 56.

⁴³ Там само.

⁴⁴ Військова євроінтеграція: як Україна виконує свої безпекові зобов'язання за угодою з ЄС. URL: <https://cacds.org.ua/?p=6277>

для виконання завдань трьох українських офіцерів до складу штабів Операції ООН у Кот-д'Івуарі (дві особи) та Місії ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго (одна особа)⁴⁵.

Головні зусилля Міністерства оборони та Генерального штабу у сфері миротворчої діяльності у 2015 р. були спрямовані на збереження наявного формату представництва у міжнародних місіях та продовження виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань із залученням мінімально необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів⁴⁶. У 2015–2016 рр. близько тисячі військовослужбовців ЗСУ в складі національних контингентів та національного персоналу взяли участь в 10 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил на території восьми країн світу та в районі Аб'ей⁴⁷. Результати виконання завдань українськими миротворцями отримали високу оцінку від керівництва міжнародних безпекових організацій⁴⁸.

Упродовж року організовано та практично проведено три планові ротації українських національних контингентів та 52 осіб українського національного персоналу. Для розширення представництва ЗСУ в органах управління місій під проводом ООН додатково скеровано одного українського військовослужбовця (офіцера-аналітика Об'єднаного аналітичного центру (SO JMAC (G-2)) до складу Операції ООН у Кот-д'Івуарі⁴⁹.

Протягом 2016 р. було організовано та практично проведено три планові ротації національних контингентів та забезпечено участь 43 осіб національного персоналу у складі МОПМБ. Водночас, зважаючи на стабілізацію ситуацій у Кот-д'Івуарі та Ліберії, відповідно до положень резолюцій РБ ООН N 2226, 2239 у 2016 р., було скорочено частину 56-го окремого вертолітного загону Місії ООН у Ліберії та авіаційну групу зі складу цього ж загону, яка виконувала завдання у складі Операції ООН у Кот-д'Івуарі⁵⁰.

Особовий склад національних контингентів та персоналу впродовж 2016 р. успішно виконував визначені завдання у складі МОПМБ та з гідністю і честю представляв Збройні сили України на міжнародній арені⁵¹. Незважаючи на складну військово-політичну та соціально-економічну ситуацію в державі, вдалося забезпечити функціонування національних контингентів та персоналу на високому рівні, зберегти належний рівень представництва Збройних сил України у складі МОПМБ із залученням мінімально необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів⁵².

У 2017 р. близько тисячі військовослужбовців Збройних сил України у складі трьох національних контингентів та національного персоналу взяли участь у дев'яти міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил на території семи країн світу і в районі Аб'ей.

⁴⁵ Миротворча діяльність. Біла книга 2014. Збройні сили України. Київ, 2015. С. 65.

⁴⁶ ГДА МОУ. Ф. 3697. Оп. 19071. Спр. 5. Арк. 62.

⁴⁷ Миротворча діяльність. Біла книга 2015. Збройні сили України. Київ, 2016. С. 77.

⁴⁸ Миротворча діяльність. Біла книга 2016. Збройні сили України. Київ, 2017. С. 91.

⁴⁹ Там само.

⁵⁰ Там само.

⁵¹ ГДА МО України. Ф. 3697. Оп. 19071. Спр. 7. Арк. 94.

⁵² Там само.

Враховуючи заплановане Секретаріатом ООН повне виведення всіх військових компонентів Місії ООН у Ліберії (Резолюція Ради Безпеки ООН 2333 (2016), за 2017 р. п'ять осіб національного персоналу ЗСУ завершили виконання завдань у складі згаданої місії⁵³. Крім цього, у зв'язку з повним завершенням Операції ООН у Кот-д'Івуарі у квітні 2017 р. в Україну повернувся останній представник ЗСУ, який виконував завдання у складі згаданої місії⁵⁴.

Основні зусилля у 2018 р. у сфері миротворчої діяльності були спрямовані на збереження наявного рівня представництва у міжнародних місіях та продовження виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань із залученням мінімально необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів⁵⁵.

Водночас у межах планового завершення Місії ООН у Ліберії та відповідно до рішення Президента України у 2018 р. в Україну було повернено 56-й окремий вертолітний загін та національний персонал зі складу Місії ООН у Ліберії. Крім цього, у зв'язку з рішенням словацької сторони та на виконання резолюції Ради Безпеки ООН від 30.01.2018 N 2398 у вересні 2018 р. повернулися в Україну два представники ЗСУ, які виконували завдання у складі словацького військового контингенту Сил ООН з підтримання миру на Кіпрі⁵⁶.

У липні 2018 р. Генеральний штаб повідомив, що Міністерство оборони вирішило додатково спрямувати до Афганістану 16 українських військовослужбовців для участі в миротворчій місії, а також ще двох військових – до Малі. Станом на липень 2018 р. у восьми миротворчих місіях брало участь 338 наших військових. Українці представлені в місіях в Демократичній Республіці Конго і Південному Судані, в Афганістані, Косово (Республіка Сербія), на Кіпрі і в інших країнах. Про те, як готують військових до миротворчих місій, як вибудовується співпраця та наскільки для України є актуальною участь в подібних операціях, «Українські Новини» розмовляли з тимчасово виконувачем обов'язків начальника Головного управління військового співробітництва та миротворчих операцій Генерального штабу Збройних сил України полковником Валентином Левчиком⁵⁷.

Упродовж 2018 р. було організовано та практично проведено ротації чотирьох національних контингентів та 39 осіб національного персоналу у складі МОПМБ. Участь України в МОПМБ залишається дієвим інструментом нарощування оперативних спроможностей визначених сил та засобів збройних сил, досягнення ними оптимального рівня взаємосумісності з підрозділами провідних країн, а також дає змогу підтримувати активну позицію держави у міжнародних зусиллях із забезпечення миру і стабільності у світі⁵⁸.

⁵³ ГДА МО України. Ф. 3697. Оп. 19071. Спр. 11. Арк. 102.

⁵⁴ Миротворча діяльність. Біла книга 2017... С. 131.

⁵⁵ Миротворча діяльність. Біла книга 2018. Збройні сили України. Київ, 2019. С. 145.

⁵⁶ Там само.

⁵⁷ «НАТО не відшкодовує Україні участь у миротворчих операціях», — полковник Валентин Левчик. URL: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/08/17/nato-ne-vidshkodovuyey-ukrayini-uchast-u-myrotvorchyh-operatsiyah-polkovnyk-valenty-n-levchik/>

⁵⁸ Там само.

Отже, миротворча діяльність зародилася в роки холодної війни і стосувалася передусім заходів щодо забезпечення дотримання угод про припинення вогню, стабілізації обстановки на місцях і найважливішої підтримки політичних зусиль з мирного врегулювання конфліктів⁵⁹. У 1991–2018 рр. Українська держава (Збройні сили України) брала/бере участь у численних міжнародних місіях, що високо цінуються світовою громадськістю. На сьогодні багато операцій завершили виконання своїх мандатів, наприклад, місії ООН в Центральньоафриканській Республіці і Чаді, Конго, в Бурунді, Сьєрра-Леоне, Ефіопії та Еритреї, Судані та Кот-д’Івуарі. Однак у середині 1990-х років миротворці зазнали невдачі в колишній Югославії, Руанді та Сомалі, де не вдалося досягти встановлення миру. Кількість жертв серед цивільного населення продовжувала зростати і бойові дії не припинялися, що завдало шкоди репутації миротворчої діяльності ООН⁶⁰. В умовах російсько-української війни міжнародні безпекові організації продовжують залучати військових Збройних сил України до миротворчої діяльності.

REFERENCES

1. 240-iy okremiy spetsialnyi batalion UNPROFOR. Retrieved from <https://www.ukrmilitary.com/2018/05/240-osb-unprofor.html> [in Ukrainian]
2. Bila, K. (2002). *Osoblyve partnerstvo Ukraina – NATO yak problema natsionalnoi ta yevropeiskoi bezpeky* [Special Ukraine-NATO partnership as an issue of national and European security] (Candidate’s Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
3. Bodnar, A., & Siutkiv, S. *Heohrafichni aspekty myrotvorchoi diialnosti Ukrainy*. Retrieved from http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/5934/1/Bondar_Siutkin_Geographuchni.pdf [in Ukrainian]
4. Dosvid myrotvorchykh misii OON. Retrieved from <https://www.expertreform.com.ua/2018/02/21/dosvid-myrotvorchykh-misij-oon-realist-dlya-ukrayiny/> [in Ukrainian]
5. Forpost Ukrainy v NATO. Retrieved from <https://nato.mfa.gov.ua/news/1053-forpost-ukraini-v-nato>
6. Istoriia myrotvorchoi diialnosti Zbroinykh Syl Ukrainy. Retrieved from <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/istoriya-mirotvorchoi-diyalnosti-zbrojnii-sil-ukraini.html> [in Ukrainian]
7. Khartiia pro osoblyve partnerstvo mizh Ukrainoiu i Pivnichnoatlantychnym Aliansom. (1997). *Holos Ukrainy*, 127, 5–8 [in Ukrainian].
8. Khraban, I. (2005). *Systema yevropeiskoi bezpeky i napriamy voienno-politychnoi intehratsii Ukrainy do yii struktur*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kramarevskii, A. (1998). Rasshyreniie NATO i bezopasnost Ukrainy. *Pidtekst*, 29, 29–34 [in Russian].
10. Lazarieva, A. (1996). Chy hotova Ukraina do susidstva z NATO? *Viche*, 4, 54–64 [in Ukrainian].

⁵⁹ Миротворчі місії ООН: в яких країнах світу проводилися та де тривають зараз. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/02/infografika/polityka/myrotvorchi-misiyi-oon-yakux-krayinax-svitu-provodylysia-ta-tryvayut-zaraz>

⁶⁰ Там само.

11. Lipkan, V. (2003). *Teoretychni osnovy ta elementy natsionalnoi bezpeky Ukrainy*. Kyiv: Tekst [in Ukrainian].
12. Manachynskiy, O., & Bohdanovych, V. (1998). Novi kordony NATO – liniia novoho protystoiannia. *Polityka i chas*, 6, 53–59 [in Ukrainian].
13. Myrotvorcha diialnist. (2008). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2007. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 83–85). Kyiv [in Ukrainian].
14. Myrotvorcha diialnist. (2009). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2008. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 72–76). Kyiv [in Ukrainian].
15. Myrotvorcha diialnist. (2010). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2009. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 55–58). Kyiv [in Ukrainian].
16. Myrotvorcha diialnist. (2011). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2010. Zbroini syly Ukrainy*. (pp. 59–65). Kyiv [in Ukrainian].
17. Myrotvorcha diialnist. (2013). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2012. Zbroini syly Ukrainy*. (pp. 50–54). Kyiv [in Ukrainian].
18. Myrotvorcha diialnist. (2014). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2013. Zbroini syly Ukrainy*. (pp. 55–59). Kyiv [in Ukrainian].
19. Myrotvorcha diialnist. (2015). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2014. Zbroini syly Ukrainy*. (pp. 64–67). Kyiv [in Ukrainian].
20. Myrotvorcha diialnist. (2016). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2015. Zbroini syly Ukrainy*. (pp. 75–78). Kyiv [in Ukrainian].
21. Myrotvorcha diialnist. (2017). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2016. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 91–96). Kyiv [in Ukrainian].
22. Myrotvorcha diialnist. (2018). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2017. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 131–135). Kyiv [in Ukrainian].
23. Myrotvorcha diialnist. (2019). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2018. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 145–148). Kyiv [in Ukrainian].
24. Myrotvorchi misii OON: v yakykh krainakh svitu provodylysia ta de tryvaiut zaraz. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/02/infografika/polityka/myrotvorchi-misiyi-oon-yakyx-krayinax-svitu-provodylysya-ta-tryvayut-zaraz> [in Ukrainian]
25. NATO ne vidshkodovuie Ukraini uchast u myrotvorchykh operatsiiakh, – polkovnyk Valentyn Levchyk. Retrieved from <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/08/17/nato-ne-vidshkodovuye-ukrayini-uchast-u-myrotvorchyh-operatsiyah-polkovnyk-valentyn-levchyk/> [in Ukrainian]
26. Natsionalna bezpeka Ukrainy: istoriia i suchasnist. (1993). Kyiv [in Ukrainian].
27. Nedzelskyi, Yu. (2015). Rol NATO v pidtrymtsi natsionalnykh interesiv ta terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy. *Trudy Universytetu: zb. nauk. Prats*, 5 (132), 18–23 [in Ukrainian].
28. Partnerstvo z NATO. (2012). In I. Rusnak (Ed.), *Bila knyha 2011. Zbroini syly Ukrainy* (pp. 57–60). Kyiv [in Ukrainian].
29. Pro uchast batalionu Zbroinykh Syl Ukrainy v Myrotvorchykh Sylakh Orhanizatsii Obiednanykh Natsii u zonakh konfliktiv na terytorii kolyshnoi Yuhoslavii: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-12#Text> [in Ukrainian]
30. Pyrozhkov, S., & Chumak, V. (1995). Ukraina i NATO. *Polityka i chas*, 6, 13–17 [in Ukrainian].
31. Radetskyi, V. (2006). Vstup do Aliansu yak vyrishennia skladovoi natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Viisko Ukrainy*, 1, 10–12 [in Ukrainian].

32. Rechych, S. (2012). *Voienno-politychne spivrobitnytstvo Zbroinykh Syl Ukrainy z NATO (1991–2009 rr.)* [Military-political cooperation of the Armed Forces of Ukraine with NATO (1991–2009)] (Extended articles of Candidate's Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
33. Rozvytok i nynishnii stan vidnosyn Ukraina-NATO. Retrieved from <https://sed-rada.gov.ua/ukrayina-nato/informaciyni-materiali-shchodo-zovnishnoyi-politiki-ukrayini-u-yiyi-vidnosin-z-nato> [in Ukrainian]
34. Shkidchenko, V. (2002). Evoliutsiia pohliadiv Ukrainy na NATO. *Nauka i oborona*, 4, 3–8 [in Ukrainian].
35. Viiskova yevrointehratsiia: yak Ukraina vykonuie svoi bezpekovi zoboviazannia za uhodoiu z YES. Retrieved from <https://cacds.org.ua/?p=6277> [in Ukrainian]
36. Za roky nezalezhnosti ukrainski voiny provely 27 myrotvorchykh operatsii. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2019/07/za-roky-nezalezhnosti-ukrayinski-voyin/> [in Ukrainian]
37. Zakon Ukrainy «Pro uchast Ukrainy u myrotvorchykh operatsiiakh» vid 23 kvitnia 1999 roku. (1999). *Uriadovyi kurier*, 15 [in Ukrainian].

Serhii POPKO

PhD, Chief Inspector

Ministry of Defense of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3050-2517>

e-mail: spopko@ukr.net

PARTICIPATION OF SERVICEMEN OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN INTERNATIONAL PEACEKEEPING AND SECURITY OPERATIONS (1992–2018)

The paper retrospectively covers the peacekeeping activities of the servicemen of the Armed Forces of Ukraine during the independence of Ukraine. The Ukrainian military's peacekeeping activities were authorized by the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "Pro uchast batalionu Zbroinykh Syl Ukrainy v Myrotvorchykh Sylakh Orhanizatsii Obiednanykh Natsii u zonakh konfliktiv na terytorii kolyshnoi Yuhoslavii" (1992). The author focused on the characteristics of peacekeeping activities of the Ukrainian military in the countries of the former Yugoslavia (Bosnia and Herzegovina, Eastern Slavonia, Macedonia, Serbia, Montenegro, Croatia), on the African continent (Angola, Sierra Leone, Sudan, Liberia, Côte d'Ivoire), countries of the Middle East (Lebanon, Tajikistan, Kuwait, Iraq) and others. It is noted that servicemen of the Armed Forces of Ukraine (AFU) during peacekeeping operations mostly patrol areas of responsibility, engaged in the transportation of United Nations personnel, escort humanitarian cargos, control the ceasefire, and withdrawal of troops. International peacekeeping operations vary in duration (from several months to several years), funding, and the number of personnel involved. Usually, the results of Ukrainian peacekeepers were highly praised by the leadership of international security organizations. Participation of Ukrainian Armed Forces servicemen in North Atlantic Treaty Organization (NATO) programs, Partnership for Peace, international peacekeeping activities under the auspices of the United Nations, Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) brings our country closer to NATO membership, contributes to strengthening its international prestige.

Keywords: armed forces, NATO, peacekeeping operations, UN, Ukrainian contingent.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА

НОВІТНЯ ДОБА

ВИПУСК 8

ЛЬВІВ  2020

УДК 94(477)“19/20”

Новітня доба / гол. ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2020. Вип. 8. 256 с.

У збірнику представлено дослідження з новітньої української та світової історії за період від Першої світової війни і до сьогодення. Наголошено на закономірностях й особливостях розвитку суспільно-політичних і націєтворчих процесів в Україні у контексті історії європейських народів, зокрема становища українського суспільства в умовах тоталітарних режимів. Розкрито особливості українського визвольного руху, воєнної історії, формування державних інституцій, роль культури у становленні громадянського суспільства, вивчення джерел та історичної біографістики.

Contemporary era / resp. ed. Mykhailo Romaniuk; I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies NAS of Ukraine. Lviv, 2020. Issue 8. 256 p.

The collection presents studies on modern Ukrainian and world history from the First World War to the present. Emphasis is placed on the regularities and features of the development of socio-political and nation-building processes in Ukraine in the context of the European nations' history, in particular the position of Ukrainian society under totalitarian regimes. The features of the Ukrainian liberation movement, military history, formation of state institutions, the role of culture in the development of civil society, the study of sources and historical biography are revealed.

Рекомендувала до друку вчена рада
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
(протокол № 9 від 3.12.2020 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Романюк Михайло Васильович, к.і.н. (Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голембійовська-Тобіаш Анета (Gołębiowska-Tobiasz Aneta), dr (Польща)

Дзєньковський Томаш (Dzieńkowski Tomasz), dr (Польща)

Красівський Орест Якубович, д.і.н., проф. (Україна)

Муравський Олег Іванович, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Пасіцька Оксана Ігорівна, к.і.н. (Україна)

Патер Іван Григорович, д.і.н., проф. (Україна)

Руда Оксана Василівна, к.і.н. (Україна)

Сова Андрій Олегович, к.і.н., доц. (Україна)

Соляр Ігор Ярославович, д.і.н., с.н.с. (Україна)

Стасюк Олександра Йосипівна, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Трофимович Лілія Володимирівна, к.і.н., доц. (Україна)

Харук Андрій Іванович, д.і.н., проф. (Україна)

Цецик Ярослав Петрович, к.і.н., доц. (Україна)

ISSN 2409-434X

© Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України, 2020

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

РУДА Оксана. Освітнє питання в діяльності єврейських парламентарів у Законодавчому сеймі Польської держави (1919–1922)	3
ПАСИЦЬКА Оксана. «Свій до свого по своє»: сільськогосподарські виставково-ярмаркові заходи в Галичині у 20–30-х роках ХХ століття	19
СЕНИЦЬКИЙ Віктор. Военна округа УПА «Говерля» в період німецької окупації (1943–1944)	28
ЛУНЬО Євген. Народно-оповідна традиція про знищення польської колонії Пишівка весною 1944 року	46
STASIUK Oleksandra. The nomination of candidates for deputies as a ritual element of soviet ostensible democracy	77
ЛУЦЬКИЙ Олександр. Двадцятип'ятитомне видання творів Івана Франка: львівський внесок.	88
ПОПКО Сергій. Участь військовослужбовців Збройних сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (1992–2018)	122
KRASIVSKYI Orest, PASICHNYK VasyI. Dynamics of national identity formation in independent Ukraine	134

ПОСТАТІ

ПАТЕР Іван. Іван Крип'якевич і наддніпрянська політична еміграція: взаємини і співпраця (1910-ті–1930-ті роки).	150
ПОСІВНИЧ Микола. Міжнаціональні стосунки в публіцистиці Степана Бандери.	178

ПУБЛІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ

СОВА Андрій. Іван Боберський і Листопадові події у Львові 1918 року	185
ЗАЙЦЕВ Юрій. Шістдесятництво у контексті українського опозиційного руху 1960–1980-х років.	212

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

- РОМАНЮК Михайло. [Рец.]: Збірник джерел до біографії Романа Шухевича у міжвоєнний період. [на]: Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920–1939 рр.: спогади, документи, світлини / упоряд. і відп. ред. Андрій Сова; Центр незалежних історичних студій. Львів: Априорі, 2019. 816 с. 239
- АРТИМИШИН Юлія. [Рец.]: «(Не)чорно-біла історія українсько-польського діалогу пам'яті». [на]: Стрільчук Л., Нінічук А. Війна пам'яті та війни пам'ятників у сучасних українсько-польських відносинах. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 368 с. 246